

Sygn. akt II CSK 715/11

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 lipca 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Irena Gromska-Szuster (przewodniczący)

SSN Maria Szulc

SSN Dariusz Zawistowski (sprawozdawca)

Protokolant Anna Wasiak

w sprawie z powództwa T. - Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P. przeciwko C. z siedzibą w K. - Szwajcaria o zapłatę,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 19 lipca 2012 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 18 maja 2011 r.,

oddala skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy w P. wyrokiem wstępnym z dnia 19 stycznia 2011 r. uznał za usprawiedliwione co do zasady roszczenie o zapłatę wniesione przez stronę powodową T. sp. z oo. w P. przeciwko C. w K.. Ustalił, że w grudniu 2001 r. pomiędzy stroną powodową i spółką z o.o. E. zostało zawarte porozumienie handlowe, w którym ustalono, że E. jest wyłącznym dystrybutorem towarów oferowanych przez stronę powodową na terenie Polski. W końcu 2004 r. strona powodowa prowadziła ze spółką E. rozmowy na temat sprzedaży w 2005 r. wielkanocnych zajaczków czekoladowych. Postanowieniem z dnia 17 stycznia 2005 r. Sąd Okręgowy w W., uwzględniając wniosek strony pozwanej, wydał postanowienie o zabezpieczeniu powództwa, w którym zakazał stronie powodowej wprowadzania do obrotu, oferowania i reklamowania wyrobu czekoladowego w formie „zajaczka T.” podobnego do „zajaczka L. ” chronionego wspólnotowym znakiem towarowym, nakazał zajęcie u strony powodowej gotowych wyrobów oraz klisz drukarskich, matryc i form niezbędnych do produkcji „zajaczka T.”. Zażalenie strony powodowej na to postanowienie zostało oddalone. W oparciu o postanowienie o zabezpieczeniu komornik sądowy w dniu 1 lutego 2005 r. zajął ponad 50000 „zajaczków T.”, formy do ich produkcji oraz folię aluminiową srebrną i złotą. Zajęte przez komornika wyroby czekoladowe i inne materiały służące do ich produkcji uległy przeterminowaniu i w październiku 2006 r. zostały przekazane firmie V. do zniszczenia i utylizacji. Wyrokiem z dnia 22 września 2005 r. Sąd Okręgowy w W. oddalił powództwo strony pozwanej, a jej apelacja została oddalona przez Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 6 lipca 2006 r. Na skutek skargi kasacyjnej strony pozwanej Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 13 kwietnia 2007 r. uchylił ten wyrok. Po ponownym rozpoznaniu apelacji Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok, uwzględniając powództwo. Od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 23 lipca 2007 r. strona powodowa złożyła skargę kasacyjną. Na jej wniosek Sąd Apelacyjny postanowieniem z dnia 22 stycznia 2008 r. wstrzymał wykonanie zaskarżonego wyroku. Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 15 czerwca 2009 r. uchylił wyrok Sądu Apelacyjnego i oddalił apelację strony pozwanej. Po zabezpieczeniu powództwa strony pozwanej spółka E. nie kupowała „zajaczków T.” i wycofała ten

towar z ofert składanych u swoich klientów. W latach 2006-2009 sprzedaż innych produktów strony powodowej wzrastała. W sezonie wielkanocnym 2010 r. spółka E. sprzedała około 450000 „zajaczków T”. Sąd Okręgowy nie podzielił zarzutu strony pozwanej o wygaśnięciu roszczenia strony powodowej, dochodzonego na podstawie art. 746 k.p.c., z uwagi na upływ rocznego terminu zawitego przewidzianego w tym przepisie. W jego ocenie, bieg tego terminu, wbrew literalnemu brzmieniu art. 746 k.p.c., rozpoczyna się od dnia powstania roszczenia, a nie dnia wyrządzenia szkody na skutek wykonania postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia. Sąd Okręgowy uznał, że w przypadku obliczania tego terminu po prawomocnym oddaleniu powództwa przez sąd drugiej instancji i wniesieniu skargi kasacyjnej, bieg terminu do dochodzenia odszkodowania powinien być powiązany z definitywnym zakończeniem sporu, w sprawie w której dokonano zabezpieczenia. Sąd pierwszej instancji przyjął, że ostatecznie dopiero wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2008 r. przesądził o zasadności roszczenia strony powodowej. Strona powodowa złożyła pozew w dniu 2 października 2009 r., a zatem przed upływem terminu określonego w art. 746 k.p.c. Strona powodowa wykazała również, że na skutek wykonania postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia doznała szkody, co było wystarczające dla uwzględnienia powództwa co do zasady.

Apelacja strony pozwanej została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 18 maja 2011 r., który podzielił ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji. Uznał także za trafne stanowisko Sądu Okręgowego, że przy wykładni art. 746 § 1 zdanie drugie nie można ograniczyć się do reguł wykładni językowej, gdyż w sposób oczywisty prowadzi ona do nieracjonalnych konsekwencji. Nie można bowiem zaakceptować oceny, że roszczenie może wygasnąć przed jego powstaniem. Oceniając, czy strona powodowa zachowała termin roczny biegnący od dnia oddalenia powództwa podzielił także stanowisko Sądu Okręgowego, że termin ten, w przypadku wniesienia skargi kasacyjnej, powinien być liczony od chwili definitywnego zakończenia sporu, z uwzględnieniem wyniku postępowania kasacyjnego. Podkreślił jednocześnie, że w wyniku skargi kasacyjnej strony pozwanej wyrok Sądu Apelacyjnego został uchylony w dniu 13 kwietnia 2007 r., a więc przed upływem roku, od chwili kiedy strona powodowa mogła wytoczyć powództwo o zasądzenie

odszkodowania. Na skutek wyroku Sądu Najwyższego odpadła zatem podstawa, która uzasadniała wytoczenie powództwa na podstawie art. 746 § 1 k.p.c. O istnieniu roszczenia strony powodowej przesądził zaś dopiero kolejny wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2008 r.

Skarga kasacyjna strony pozwanej została oparta na obu podstawach określonych w art. 398³ § 1 k.p.c. Zarzucono w niej błędną wykładnię art. 746 k.p.c. oraz naruszenie art. 363 § 1 k.p.c. w zw. z art. 398¹ § 1 k.p.c. i art. 328 § 2 k.p.c. W oparciu o te zarzuty skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa, ewentualnie jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Nieuzasadniony był zarzut naruszenia art. 328 § 1 k.p.c. poprzez brak wskazania przez Sąd Apelacyjny przepisu uzasadniającego odmienne liczenie biegu terminu zawitego określonego w art. 746 k.p.c. niż od dnia powstania szkody. Sąd Apelacyjny wskazał wyraźnie, że oceniając zachowanie przez stronę powodową terminu do dochodzenia odszkodowania zastosował wyłącznie art. 746 k.p.c., odstępując jedynie od wykładni językowej tego przepisu. Uznał, że termin ten rozpoczyna bieg od dnia powstania roszczenia mimo innego brzmienia przepisu. Nie miał zatem podstaw do wskazywania innych przepisów uzasadniających odmienny sposób określenia biegu rocznego terminu prekluzyjnego niż wynikający z treści art. 746 k.p.c.

Skarżący zarzucił natomiast zasadnie naruszenie art. 363 § 1 k.p.c., podnosząc, że Sąd Apelacyjny błędnie ocenił pojęcie prawomocnego oddalenia powództwa jako jednej z przesłanek roszczenia odszkodowawczego wskazanych w art. 746 k.p.c. Nie ulega bowiem wątpliwości, że wyrok sądu drugiej instancji oddalający apelację od wyroku oddalającego powództwo korzysta z cechy prawomocności niezależnie od wniesienia skargi kasacyjnej od tego wyroku. Wynikająca z art. 746 przesłanka roszczenia w postaci oddalenia powództwa lub wniosku w postępowaniu nieprocesowym, odnosi się zaś do cechy prawomocności takich orzeczeń. Konstrukcja tego przepisu - w brzmieniu obowiązującym przed dniem 3 maja 2012 r. - nie pozwala przyjąć aby wymagał on, wbrew ocenie Sądu

Apelacyjnego, żeby prawomocność orzeczenia miała charakter „ostateczny” i w przypadku wniesienia skargi kasacyjnej od wyroku sądu drugiej instancji termin roczny ulegał wydłużeniu i rozpoczynał bieg dopiero po zakończeniu postępowania kasacyjnego.

Tego rodzaju odstępstwo od ogólnej zasady biegu rocznego terminu zawitego określonego w art. 746 k.p.c. wprowadziła dopiero ustawa z dnia 16 września 2011 r. Dodany przez nią art. 746 § 1¹ nie miał jednak zastosowania w rozstrzyganej sprawie. W stanie prawnym obowiązującym do dnia 3 maja 2012 r. wniesienie skargi kasacyjnej od prawomocnego wyroku oddalającego powództwo nie miało wpływu na bieg terminu prekluzyjnego wskazanego w art. 746 k.p.c. Dla jego zachowania konieczne było wytoczenie powództwa przed jego upływem, a wniesienie skargi kasacyjnej od wyroku, którego treść uzasadniała wytoczenie powództwa, uzasadniałoby zawieszenie postępowania w sprawie o zasądzenie odszkodowania. Uwzględniając powyższe za uzasadniony należało uznać także zarzut błędnej wykładni art. 746 k.p.c. odnoszący się do rozumienia pojęcia oddalenia powództwa użytego w tym przepisie.

Częściowo uzasadniony był zarzut błędnej wykładni art. 746 k.p.c. w części dotyczącej oceny rodzaju zdarzenia decydującego o rozpoczęciu biegu terminu zawitego do dochodzenia odszkodowania. Sąd Apelacyjny uznał, wbrew treści tego przepisu, że bieg rocznego terminu prekluzyjnego nie jest związany z datą powstania szkody na skutek wykonania postanowienia o zabezpieczeniu i rozpoczyna się od chwili powstania roszczenia. Wobec jednoznacznej treści przepisu tego poglądu nie może zaakceptować. Jego przyjęcie oznaczałoby, że w żadnym przypadku bieg terminu do dochodzenia odszkodowania nie mógłby się rozpocząć w dniu powstania szkody. Tymczasem szkoda związana z wykonaniem postanowienia o zabezpieczeniu roszczenia może powstać także po zaistnieniu zdarzenia uzasadniającego powstanie roszczenia odszkodowawczego. W tym przypadku powołane przez Sąd Apelacyjny argumenty na rzecz wykładni celowościowej i funkcjonalnej art. 746 k.p.c., uzasadniające odstępstwo od jego ścisłej wykładni traciłyby na znaczeniu. Nie oznacza to jednak, że skarżący zasadnie

zakwestionował możliwość sięgnięcia do wykładni celowościowej i funkcjonalnej art. 746 k.p.c. mimo niebudzącej wątpliwości treści tego przepisu. Sąd Apelacyjny uznał zasadnie, że ograniczenie się wyłącznie do wykładni językowej art. 746 k.p.c. mogłoby prowadzić do niemożliwych do zaakceptowania konsekwencji. W niektórych bowiem przypadkach roszczenie odszkodowawcze mogłoby w istocie wygasać przed jego powstaniem (przed zaistnieniem przesłanki decydującej o powstaniu roszczenia). Za takim stanowiskiem przemawia także dokonana na mocy ustawy z dnia 16 września 2011 r. nowelizacja art. 746 k.p.c., podyktowana jego wadliwą redakcją. Wykładnia art. 746 k.p.c. w brzmieniu nadanym przez ustawę z dnia 2 lipca 2004 r. - mającym zastosowanie w rozstrzyganej sprawie - uwzględniająca funkcje i cele tego przepisu, uzasadnia nakazuje stwierdzenie, że bieg rocznego terminu prekluzyjnego wskazanego w art. 746 k.p.c. nie rozpoczął się wcześniej, niż w dniu powstania roszczenia w przypadku przesłanki istniejącej (w rozpoznawanej sprawie nie rozpoczął biegu przed uprawomocnieniem się wyroku oddalającego powództwo).

Uwzględniając powyższe należało przyjąć, że zaskarżony wyrok odpowiada prawu i skarga kasacyjna podlegała oddaleniu na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. Bezspornym jest bowiem, że pierwszy wyrok Sadu Apelacyjnego, którego treść uzasadniała wytoczenie powództwa przez stronę powodową, został uchylony przez Sąd Najwyższy w wyniku skargi kasacyjnej strony pozwanej przed upływem rocznego terminu od jego wydania. Roszczenie strony powodowej zatem nie wygasło i jednocześnie odpadła podstawa do dochodzenia tego roszczenia. Powyższy wyrok kasacyjny Sądu Najwyższego spowodował, że termin prekluzyjny rozpoczął bieg na nowo po kolejnym prawomocnym oddaleniu powództwa (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2008 r.). Strona powodowa wytoczyła zaś powództwo przed upływem rocznego terminu prekluzyjnego biegnącego od tej daty.